

Mensur Šipkar *

„WHAT IS TERROISM”

Leonard Weinberg and William L. Eubank

U izdanju Chelsea House Publications, 2006. godine objavljena je knjiga „What is terrorism“, ISBN 0-7190-8305-5, autora Leonarda Weinberga and Williama L. Eubanka.

/OPĆI PRIKAZ KNJIGE/

Leonard Weinberg (1889 – 1974) bio je profesor na Fakultetu političkih nauka u Nevadi, Reno, saradnik na NMI (National Memorial Institute) za prevenciju terorizma u Oklahoma City i saradnik na NSSC (National Security Studies Center) na Univerzitetu u Haifi - Izrael. Svoju karijeru je započeo kao instruktor na Univerzitetu Wisconsin Milwaukee u periodu od 1966-67, a na Univerzitetu u Nevadi 1967. godine imenovan je kao docent, 1971. godine kao vanredni profesor, a kao redovni profesor imenovan je 1978. godine. Weinberg je bio član mnogih Asocijacija (the American Political Science Association, the International Sociological Association, the International Society of Political Psychology, the Conference Group on Italian Politics of American Political Science Association i dr.), a radio je i kao Savjetnik u uredu UN za prevenciju terorizma. Autor i koautor je više knjiga i članaka objavljenih u najpoznatijim stručnim časopisima.

William L. Eubank je profesor na Fakultetu političkih nauka u Nevadi, Reno. Diplomirao je na Univerzitetu u Hjustonu, a doktorirao je 1978. godine na Univerzitetu u Oregonu. Autor i koautor je više knjiga i članaka objavljenih u najpoznatijim stručnim časopisima.

Osnovna tema knjige obrađena je kroz 6 poglavlja i sadrži uvod, sadržaj, index pojmova, zaključak, bilješke o autorima i popis referentne literature. Osnovna tematska poglavlja su sljedeća: „Confronting Terrorism (1.-19.)”, „The Origins (19.-35.)”, „Modern Terrorism: The First Wave (35.-51.)”, „Anticolonialism and Nationalism: The Second Wave (51.-60.)”, „The Age of Terrorism Begins: The Third Wave (60.-76.)” i „The New Terrorism: The Fourth Wave (76.-90)”. Elaboriranje je u svim poglavljima usklađeno sa temom koja se obrađuje i utemeljeno na referentnoj stručnoj

* Mr.sc., Doktorant na Fakultetu političkih nauka Univerziteta u Sarajevu, Državna agencija za istrage i zaštitu.

literaturi, empirijskim istraživanjima i iskustvu autora.

Knjiga je prvenstveno namijenjena studentima koji nemaju dovoljno znanja o tome šta je terorizam i ko su njegovi počinioci, te da li terorizam ima dugu istoriju i da li će u budućnosti prestati ova vrsta nasilja. Autori pokušavaju mladim ljudima ukazati na one probleme koji predstavljaju realnu sliku onoga što donosi terorizam, odnosno šta je osnovni cilj terorizma.

1. Prikaz knjige s temeljnom analizom pojedinih poglavlja

Prvo poglavlje nosi naziv "Confronting Terrorism" u kojem autori pokušavaju na jedan jednostavan i razumljiv način odgovoriti na pitanja: šta je to terorizam?, šta je to što tjera ljude da ubijaju druge ljude?, ukazujući na svu težinu ovog naizgled laganog zadatka. Pri tome navode različite primjere terorističkih akta u kojima je ubijen veliki broj ljudi i počinjena velika materijalna šteta. Analizirajući navedene događaje autori su došli do zaključka da je u većini slučajeva razlog ove vrste nasilja politički motiv, te kao primjere navode nacionaliste koji se bore za samostalnost - nezavisnost svoje države (Čečenija se želi odvojiti od Rusije, Sjeverna Irska od Velike Britanije itd.) ili se želi iskazati nezadovoljstvo sa radom vlade neke druge zemlje (npr. američka vlada, francuska vlada itd.). Autori naglašavaju, da se teroristi u ostvarivanju svojih ciljeva, fokusiraju na slučajeve koji će dobiti veliki publicitet, odnosno slučajeve koji će se putem medija vrlo brzo proširiti i steći pozornost naroda, teističu da je primarni cilj terorista slanje poruke širokim masama i privlačenje pažnje na političke razloge svog djelovanja, bez obzira na posljedice jednog terorističkog akta, pokušavajući tako uticati na njihovu svijest, emocije, pa čak i eventualno davanje podrške jednog dijela stanovništva.

Također, autori navode i primjere gdje je terorizam korišten kao taktika, u cilju zastrašivanja stanovništva, tako da se u svakom trenutku građani osjećaju nesigurno, i na taj način pokušavaju domaće stanovništvo okrenuti protiv vlade i zahtijevati da im vlada garantuje sigurnost. Dakle, cilj terorista jeste gubitak povjerenja prema vladi od strane domaćeg stanovništva ili jednog djela stanovništva, te traženje podrške u onome što rade, odnosno teroristički akti mogu podići moral dijelu ljudi koji se osjećaju bespomoćno (npr. samoubilački napadi u Iraku 2003. godine usmjereni prema amerikancima i drugim stranim vojnicima, a koji su imali za cilj da

se pokaže kako oni nisu svemoćni i da su ranjivi). Cilj takvih terorističkih akta jeste širenje straha među stanovništvom, jačanje publiciteta neke terorističke grupe, provociranje vlasti itd. Autori navode i slučajeve gdje su ciljevi terorističkih grupa u pojedinim državama (npr. Latinska Amerika) rušenje postojeće vlade i stvaranje nove vlade ili pripajanje jednog dijela teritorija drugom dijelu teritorija itd, tako što će konstantno koristiti nasilje, odnosno terorističke akte radi postizanja željenog cilja (npr. Peru - korištenjem urbanog terorizma i gerilskog ratovanja u cilju rušenja vlade ili primjer Kolumbije itd.) ili teroristički akti mogu imati za cilj i vjerski motiv.

Drugo poglavlje pod nazivom „The Origins” obrađuje historiju terorizma, odnosno djelovanje koje danas nazivamo terorističkim s obzirom na to da je termin nešto novijeg datuma, za razliku od prakse koja ima dugogodišnju tradiciju. Autori ovo poglavlje počinju sa pitanjima: Kad je počeo terorizam?, Da li je to nešto novo, nešto što se pojavilo na svjetskoj sceni nedavno?, te navode da je odgovor većine mladih ljudi „DA“, jer konstantno gledaju terorističke akte koji se posebno dešavaju u zadnjih 15 godina i nemaju dovoljno informacija o samim korijenima terorizma. Polazeći od toga autori u ovom djelu knjige govore o ranim počecima terorizma i naglašavaju da korijeni terorizma počinju još od grčke civilizacije gdje je vladala tiranija, te navode sukobe između pojedinih religioznih jevrejskih, muslimanskih, kršćanskih i drugih grupa. Za vrijeme tiranije pojedincima ili grupama je bio prvenstveni cilj riješiti se tiranina, a ne slanje neke poruke širokim masama. Posebno se ističe mala jevrejska grupa - sekta fanatika koja se zvala „Sicarii” koji su bili aktivni u Palestini sve do kraja rimske vladavine, koji su se protivili rimskoj diktatorskoj vladavini i vjerovali su samo u Božiju vladavinu. Oni su se sistemski služili ciljanim ubistvima, te su često za vrijeme blagdana koristeći gužvu bodežom ubijali vjerske poglavare ili druge činovnike i tako ulivali strah da se niko nije osjećao sigurnim (koristeći gužvu i kaos uspijevali su pobjeći). Također, autori spominju i sličnu sektu u okviru šitskih muslimana „Assassins”, koji su svoje djelovanje usmjerili prema sunitskim muslimanima, koji su se također služili ubistvima vođa ili dugih bitnih ličnosti, s tim što nakon ubistva nisu bježali nego su ostajali pored žrtve i čekali pogubljenje. U Evropi se spominju krstaški ratovi i zauzimanje Jerusalema od nevjernika, te njihovo protjerivanje - prvenstveno Jevreja, te Francuska revolucija i

preuzimanje vlasti od tadašnjih vlastodržaca pod sloganom „Sloboda, jednakost, bratstvo“, odnosno nasilno preuzimanje vlasti putem terora. Koristeći se tim sloganom, mogle su revolucije u 19. stoljeću putem terora i nasilja pokušavale doći ili su dolazile do vlasti.

Unutar trećeg poglavlja pod nazivom “Modern Terrorism: The First Wave”, autori govore o modernom terorizmu i njegovim počecima, o tome kako je svijet zahvatio novi val nasilja (revolucije, atentati, ratovi itd.), te da je pojava štampe omogućila brzi protok informacija u cijelom svijetu, od čega su posebne koristi imale terorističke organizacije i teroristi. Autori ističu da je prva moderna teroristička organizacija osnovana u Rusiji pod nazivom “Narodnaia Volia”, koja se sastojala od mladih ljudi-studenata koji su se digli protiv vladavine ruskih careva, u to vrijeme Aleksandra II koji je i ubijen u atentatu 1881. godine (atentatima na činovnike i druge izdajice želio se podići moral onima koji su bili na strani naroda). Organizacija je ugušena, ali to je pokrenulo pojavu drugih organizacija i pristalica koji su se vodili sličnim ili istim idejama, među njima i Socijalistička revolucija. Govori se o vremenu kada je veliki dio svijeta bio pod vlašću evropskih kolonizatora: Velika Britanija, Austro-Ugarska, Otomansko carstvo itd. U tom periodu javlja se želja naroda koji su bili pod kolonijalnom vlašću za samostalnošću - nezavisnošću, te dolazi do terorističkog nasilja. Autori kao primjer uzimaju Irsku koja je imala prvi nacionalistički pokret koji je imao za cilj nezavisnost od Velike Britanije, a prava teroristička organizacija koja se pojavila bila je IBA-IRA, koja je izvela niz terorističkih akcija protiv vlade Velike Britanije. Zatim pojava ARF-a (Armenian Revolutionary Federation), koja se također služila terorističkim aktima i nasiljem u želji da postignu nezavisnost Armenije od Turske. Spominje se i organizacija pod nazivom “Mlada Bosna” čiji cilj je bio uspostavljanje jedinstvene države za sve južnoslovenske narode, a pripadnici “Mlade Bosne” u borbi protiv Austro-Ugarske također koristili su se nasiljem (atentat na nadvojvodu Franza Ferdinanda).

Četvoro poglavlje pod nazivom “Anticolonialism and Nationalism: The Second Wave”, posvećeno je periodu nakon Drugog svjetskog rata koji je izazvao niz političkih promjena u svijetu. Periodu u kome je Istočna Evropa bila pod kontrolom SSSR u velikoj pobjedi Crvene armije nad nacističkom vojskom, period u kome je došlo do zahlađenja odnosa između SSSR i SAD, te širenju komunizma u druge dijelove svijeta. Kolonijalna carstva

na Bliskom istoku, Jugoistočnoj Aziji, Africi i dr., nakon Drugog svjetskog rata su ozbiljno oslabljena i nastupio je period oslobađanja od kolonijalista, što je za posljedicu imalo pojavu niza organizacija koje su se služile nasiljem i terorom kako bi postigle svoje ciljeve, odnosno terorizam je igrao ključnu ulogu u slabljenju kolonijalne dominacije u tom području. Međutim, autori ističu, da i nakon sticanja nezavisnosti, u pojedinim državama, usljed etničke različitosti i netrpeljivosti, nije došlo do trajnog mira, već do pojave niza unutrašnjih sukoba ili građanskih ratova. Poseban akcenat stavljaju na dugogodišnje sukobe u Palestini i stvaranju nove države Izrael, gdje je, usljed podrške Velike Britanije (Palestina je bila kolonija Velike Britanije), došlo do naseljavanja tog područja cionističkim imigrantima iz cijeloga svijeta (stvaranje izraelske države 1948. godine), što je za posljedicu imalo stvaranje nemira i pojavu nasilja, odnosno stvaranje terorističkih organizacija. S jedne strane, terorističke organizacije u Palestini borile su se protiv kolonijalne vlasti Velike Britanije i okupiranja palestinske teritorije, a s druge strane to je dovelo do stvaranja radikalnih grupa i terorističkih organizacija u jevrejskoj zajednici, koje će biti izvor dugogodišnjih sukoba na tom području.

Peto poglavlje pod nazivom "The Age of Terrorism Begins: The Third Wave" odnosi se na drugu polovinu 20-og vijeka, kada je tokom 1960-ih godina terorizam postao centralni problem za vlade širom svijeta. Period kada su pojedini događaji, odnosno teroristički akti stavili terorizam na centralnu pozornicu, na mjesto koje je privuklo pažnju mnogih medija širom svijeta. Analizom novo nastale situacije autori pokušavaju dati odgovor na pitanje: šta je uzrokovalo da se to desi? te kao odgovor na to pitanje traže u uzrocima savremenog terorizma. Kao uzroke savremenog terorizma, odnosno kao dio odgovora na postavljeno pitanje navode pojavu nove tehnologije - napredak u tehnologiji (satelitski prijenos slike, uvođenje aviona u komercijalnu upotrebu itd.), a drugi dio odgovora prema autorima, možda i važniji, jeste veliki broj događaja koji su se desili tokom 1960-ih godina i koji su uticali na radikalizaciju politike zemalja širom svijeta, a posebno:

- Rat u Vijetnamu i angažman velikog broja američkih vojnika, što je izazvalo mnoge studentske proteste širom svijeta;
- Šestodnevni rat tokom 1967. godine između Izraela jedne strane i Egipta, Jordana i Sirije s druge strane, gdje je izraelska vojska izašla kao

pobjednik i tom prilikom su zauzeli veći dio teritorije (Gaza, Zapadna obala, Golanska visoravan i poluotok Sinaj), a san o uništenju izraelske države koji su imale pojedinke palestinske grupe je uništen;

- dešavanja na području Latinske Amerike - revolucionarne promjene i dr.

Autori naglašavaju da je period 1960-ih u naprednim industrijskim zemljama bio izuzetno buran i pogodan za nastajanje različitih radikalnih i terorističkih organizacija, a među najpoznatijim su bile: u Njemačkoj je djelovao RAF (Rote Arme Fraktion) i nekoliko manjih grupa koje su se borile protiv kapitalizma i fašizma, u Italiji Crvene Brigade (Red Brigades), u Španiji ETA (ili Basque Homeland and Freedom) u Sjevernoj Irskoj IRA (Irish Republican Army) itd., dok je na području Latinske Amerike, u tom periodu, jedna od najpoznatijih terorističkih organizacija bila pod nazivom "Tupamaros" koji su bili aktivni u Urugvaju i koji su tražili podršku u siromašnim četvrtima, a na području Palestine to je bila PLO (Palestine Liberation Organization).

Šesto poglavlje pod nazivom "The New Terrorism: The Fourth Wave" autori počinju sa pitanjima: kad je počeo novi terorizam?, koja je razlika između terorizma 1960-ih i 1970-ih? i šta je to novo u novom terorizmu?. Autori ističu dva događaja koji na najbolji način oslikavaju, odnosno najvljuju novi val nasilja – "novi terorizam", i to:

- Iranska revolucija u period od 1978-1979. godine u kojoj su učestvovali milioni ljudi i kojom je uspostavljena Islamska Republika Iran i radikalnosmanjen američki uticaj na tom području, i
- Sukob u Afganistanu, koji je nastao kao posljedica Iranske revolucije i pokušaja Afganistanaca da se riješe komunističkog režima. Novonastalu situaciju iskoristila je Rusija i u Afganistan je poslala vojsku kako bi ugušili pobunu. To je kod mnogih muslimana protumačeno kao invazija bezbožnih komunista na "kuću islama", te su muslimani širom svijeta pozvani na sveti rat (džihad) protiv nevjernika.

Autori naglašavaju da je vjerski motiv jedan od glavnih aspekata "novog terorizma", gdje radikalni islamisti smatraju da "Islam" od njih zahtjeva rušenje onih vlada (Egipat, Alžir itd.), koje nisu u skladu sa vjerskim

propisima i koje su pod uticajem zapadnih sila, posebno SAD. Dalje, ističu da je osnovna razlika između terorista iz 1960-ih i 1970-ih godina i “novih terorista” u tome što su teroristi 1960-ih i 1970-ih godina, izvođenjem terorističkih akata, imali za cilj privući medijsku pažnju i pažnju na sebe i svoje zahtjeve (po mogućnosti bez ljudskih žrtava), dok terorističkim aktima u ime religije želi se nanijeti što više gubitaka onima koji se smatraju neprijateljima, ispunjavajući tako božiju volju, za šta će biti nagrađeni, kako kažu, na “onom svijetu”. Rukovodeći se tim ciljevima teroristi pokušavaju nabaviti oružje za masovno uništenje (hemijsko, biološko, nuklearno oružje), te se u većini slučajeva koriste bombaši samoubice u cilju nanošenja što većih ljudskih gubitaka neprijatelju. Autori kao primjere korištenja bombaša samoubice, između ostalog, navode terorističku organizaciju Hezbolah u Libanonu, koja je koristila bombaše samoubice prilikom izvršenja terorističkih akata na francuske i američke ambasade i druga diplomatska predstavništva u cilju povlačenja njihovih snaga iz toga područja. Bitno je napomenuti da je Iranska revolucija imala jak uticaj na Libanon gdje je došlo do radikalizacije dijela stanovništva (šiiita), nakon čega je došlo do sukoba između Izraela i Libanona, što je uslovalo i prisustvo mirovnih snaga (francuza, amerikanaca i dr.). Vjerski motivi (džihad) i novi način borbe uticali su na stvaranje mnogih terorističkih organizacija među kojima su: Al Qaeda, Hamas, PIJ (Palestinian Islamic Jihad) i dr.

ZAKLJUČAK

Na kraju ovog prikaza može se reći da je knjiga izrazito sadržajna i korisna, ne samo zbog činjenice da metodički obrađuje područje terorizma, već zato što daje koristan i pregledan indeks pojmova vezanih za sadržaj teksta. Čitaocu je dat precizan uvid u to šta je terorizam, odnosno šta terorizam čini, vodeći računa da jednostavnost opisa i objašnjena ne umanjuje kompleksnost fenomena terorizma. Autori pokušavaju čitaocu, kroz stvarne primjere, odnosno kroz realne situacije koje se dešavaju širom svijeta, ukazati na one probleme koji predstavljaju stvarnu sliku onoga što donosi terorizam. Posebno treba istaći da je način razmatranja svakog poglavlja, kroz adekvatne primjere terorističkih akta i postavljena pitanja na koja su autori dali odgovore, to što čini ovu knjigu izuzetno preglednom i prilagođenom za one čitaoce koji nemaju dovoljno znanja o tome šta je terorizam, ko su njegovi počinci, kada i zašto se pojavio terorizam i dr., ali i za obnavljanje znanja onih koji se bave ovom problematikom.